

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма

**«Інтегрований курс молдовської та зарубіжної літератури. 5-6 класи»
для закладів загальної середньої освіти**

(автори: Карайван Н. І., Галупа Н. І., Лунгу Н. Ф.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

(Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)

2021

Пояснювальна записка

Модельну навчальну програму «Інтегрований курс молдовської та зарубіжної літератури. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту базової середньої освіти, Концепції Нової української школи.

У програмі визначено принципи, мету, завдання та зміст навчання, вимоги до конкретних очікуваних результатів на кінець року.

Програму побудовано із врахуванням таких **принципів**:

- гуманізація змісту мовно-літературної освіти, виховання в учнів патріотичних, загальнолюдських моральних, естетичних і соціальних цінностей;
- забезпечення мотивації до читання, усвідомлення важливості читання для особистісного й загальнокультурного розвитку;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- наближення змісту предмета до реалій і проблем сьогодення, вивчення літератури рідного краю;
- забезпечення інтеграції з іншими предметами: образотворчим мистецтвом, музикою;
- реалізація компетентнісного, особистісно орієнтованого підходів до роботи на уроці, створення умов для розвитку літературно-творчих здібностей школярів.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів освіти таких **ключових компетентностей**:

- 1) вільне володіння державною мовою;
- 2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- 3) математична компетентність;
- 4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- 5) інноваційність;
- 6) екологічна компетентність;
- 7) інформаційно-комунікаційна компетентність;
- 8) навчання впродовж життя;
- 9) громадянські та соціальні компетентності;
- 10) культурна компетентність;
- 11) підприємливість і фінансова грамотність.

Наскрізними в усіх ключових компетентностях є такі **вміння**: читати з розумінням, висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати свою позицію, діяти творчо, виявляти ініціативу, конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими.

Основною **метою** курсу є розвиток читацької компетентності учнів, гуманістичного світогляду; збагачення емоційно-ціннісного, естетичного, соціального та пізнавального досвіду; розвиток логічного, критичного та образного мислення, літературно-творчих здібностей.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- ознайомлення учнів з художньою літературою різної тематики і різних жанрів;
- розвиток інтересу і здатності до самостійної читацької діяльності для задоволення читацьких потреб;

- формування умінь самостійної роботи з різними видами і джерелами інформації для вирішення пізнавальних, читацьких, комунікативних і творчих завдань;
- оволодіння прийомами структурно-сміслового, жанрового та образного аналізу текстів різних видів (зокрема художніх та медіатекстів);
- уточнення й закріплення знань про літературознавчі поняття, художні засоби і їх роль у тексті;
- формування вмінь безпечного і критичного використання медіапродукції, здатності створювати медіапродукти та спілкуватися за допомогою медіазасобів;
- розвиток вмінь перетворювати та інсценізувати художні тексти, створювати і презентувати власні письмові тексти;
- розвиток інтелектуальних здібностей: пам'яті, уваги, логічного мислення та уяви школярів;
- виховання зацікавленості до творів молдовських та зарубіжних письменників, виховання загальнолюдських моральних цінностей.

Програма містить чотири **змістові лінії**: ціннісну, літературознавчу, культурологічну, компаративну.

Ціннісна лінія реалізується в програмі шляхом включення до програми художніх творів різних жанрів і видів актуального морального змісту про національні події, характери, традиції.

Літературознавча лінія передбачає вивчення літературних творів у єдності змісту й форми; оволодіння основними літературознавчими поняттями й застосування їх під час аналізу й інтерпретації художніх творів; розгляд літературних творів у контексті літературного процесу; розкриття жанрово-стильових особливостей художніх творів.

Культурологічна лінія сприяє усвідомленню художньої літератури як частини мистецтва, розумінню культурних змін, що відбуваються в літературі, розглядає художні явища як частину духовної культури. Програмні твори розглядаються в широкому культурному контексті з іншими видами мистецтва - музикою, кіно, образотворчим мистецтвом тощо.

Компаративна лінія забезпечує порівняння літературних творів, явищ, що належать до молдовської та зарубіжної літератур. Учень може зіставляти факти, спосіб розвитку та обставини подій, поведінку героїв в молдовському творі зі схожими обставинами, героями у творах зарубіжної літератури і навпаки.

За структурою програма має три розділи: очікувані результати навчання, пропонований зміст навчального предмета, види навчальної діяльності.

Очікувані результати навчання визначені Державним стандартом базової середньої освіти, це результати навчання, яких учні мають досягти на певному етапі освітнього процесу.

Зміст навчального матеріалу для 5-6 класів в програмі розташовано за **проблемно-тематичним** принципом, що є актуальними для учнів цієї вікової групи. В межах кожної теми виокремлено етичні й естетичні аспекти, в анотаціях виражено ціннісні характеристики літературних творів (тематика і проблематика, зміст і засоби створення образів, художні особливості та ін.), підкреслено внесок письменників у скарбницю літератури й культури, популярність їхніх творів за різних часів.

Розширення кола сучасної літератури в програмі відбувається поступово: від нескладних творів казкового, пригодницького, фантастичного змісту до творів

складніших і за своїм обсягом, і за жанрово-стильовими особливостями, і за проблематикою (моральною, загальнокультурною, історичною, суспільно значущою тощо). Вивчення літератури в 5 та 6 класі завершує розділ «Література рідного краю», що сприяє формуванню в учнів розуміння місця молдовської літератури у розвитку світової літератури, а також цілісності літературного процесу.

Слід за пропонованими текстами йдуть **рубрики**:

- «*Теорія літератури*» – зазначені основні поняття й терміни, які учні мають знати й використовувати під час аналізу й інтерпретації художніх текстів;
- «*Аналогії в мистецтві*» – програмні твори розглядаються в широкому культурному контексті з іншими видами мистецтва: музикою, кіно, образотворчим мистецтвом тощо.
- «*Літературний паралелізм*» – встановлення внутрішньолітературних та міжлітературних зв'язків; розширює кругозір учнів як читачів, формує компаративістські навички.
- «*Індивідуальне читання*» – літературне навчання й виховання учнів реалізується й через індивідуальне читання, це дає змогу формувати читацькі вподобання. Вибір тем, творів для індивідуального читання, визначених програмою, є вільним.

Види навчальної діяльності включають завдання для сприймання тексту, критичного аналізу та інтерпретації тексту, перетворення тексту в інші види інформації, його оцінювання, знаходження текстів для читання, збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду. Завдання можуть бути виконані індивідуально, в парі, групі. Перелік видів навчальної діяльності має орієнтовний характер.

Структурні розділи програми взаємопов'язані: орієнтовна послідовність очікуваних результатів навчання у програмі забезпечується структуруванням змісту навчального матеріалу за допомогою різних видів навчальної діяльності.

Програма містить також орієнтовний перелік творів для вивчення напам'ять.

Notiță explicativă

Model de programă la literatura moldovenească a fost elaborat în conformitate cu Legea Ucrainei „Cu privire la educație”, Standardul de stat al învățământului mediu de bază.

Programul definește principiile, scopul, obiectivele și schimbarea formării, cerințele pentru rezultatele specifice așteptate la sfârșitul anului.

Programul este construit luînd în considerare următoarele **principii**:

- umanizarea conținutului educației lingvistice și literare, educația elevilor cu valori patriotice, morale, estetice și sociale;
- furnizarea de motivație pentru citire, conștientizarea importanței lecturii pentru dezvoltarea personală și culturală;
- formarea interconectată a competențelor cheie și a subiectului;
- aproximarea conținutului subiectului la realitățile și problemele de astăzi, studiind literatura plaiului natal;
- asigurarea integrării cu alte discipline: arte plastice, muzică;

- implementarea abordărilor bazate pe competențe, orientate spre personalitate, pentru a lucra la lecție, creînd condiții pentru dezvoltarea abilităților literare și creative, vorbirea comunicativă a elevilor.

Conținutul programului are potențialul de a forma următoarele **competențe cheie**:

- 1) competențe de comunicare în limba de stat;
- 2) competențe de comunicare în limba maternă și limbi străine;
- 3) competențe de bază în matematică;
- 4) competențe în științele naturale, inginerie și tehnologie;
- 5) competențe de inovare;
- 6) competențe ecologice;
- 7) competențe de comunicare informativă;
- 8) competențe de a învăța pe tot parcursul vieții;
- 9) competențe civice și sociale;
- 10) competențe culturale;
- 11) competențe antreprenoriale și financiare.

Transversal în toate competențele cheie sunt următoarele **abilități**: citirea și înțelegerea conținutului, exprimarea opiniei pe cale orală și scrisă, gândirea critică și sistematică, justificarea logică a poziției cuiva, acționarea creativă, manifestarea inițiativei, gestionarea constructivă a emoțiilor, evaluarea riscurilor, luarea deciziilor, rezolvarea problemelor, cooperează cu ceilalți.

Scopul principal al cursului este de a dezvolta competența de citire a elevilor, viziunea umanistă asupra lumii; îmbogățirea experienței emoționale și valorice, estetice, sociale și cognitive; dezvoltarea gândirii logice, critice și figurative, a abilităților literare și creative.

Atingerea acestui obiectiv implică următoarele **sarcini**:

- aducerea la cunoștință a elevilor cu literatura artistică de diferite subiecte și genuri;
- dezvoltarea interesului și abilității pentru activități de lectură individuală pentru a satisface nevoile cititorilor;
- formarea abilităților de lucru independent cu diferite tipuri și surse de informații pentru rezolvarea sarcinilor cognitive, de citire, comunicative și creative;
- stăpînirea tehnicilor de analiză structural-semantică, de gen și figurativă a textelor de diferite tipuri (inclusiv texte artistice și media);
- clarificarea și consolidarea cunoștințelor despre concepte literare, mijloace artistice și rolul acestora în text;
- formarea abilităților de utilizare sigură și critică a produselor media, capacitatea de a crea produse media și de a comunica cu ajutorul mass-media;
- dezvoltarea abilităților de transformare și punere în scenă a textelor artistice, crearea și prezentarea propriilor texte scrise;
- dezvoltarea abilităților intelectuale: memoria, atenția, gândirea logică și imaginația elevilor;
- educarea interesului în operele scriitorilor moldoveni și străini, educarea valorilor morale universale.

5 клас

(рекомендована кількість годин: 2 години на тиждень, 72 години на рік)

Clasa a 5-a

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
ВСТУП		
<p>Елевul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none">- înțelege rolul cuvîntului artistic în viața omului;- cunoaște felurile de artă;- cunoaște trăsăturile specifice operelor literare;- discuta despre literatură ca o formă de manifestare a spiritului uman, despre rolul cărții în viața omului ca sursă de cunoaștere;- pricepe să facă comparație între creația artistică și alte activități ale omului;- știe să citească și să interpreteze poveștile;- aplică cunoștințele căpătate la analiza comparativă a operelor literare moldovenești și cele ale literaturii universale;- înțelege cum se realizează o temă în diferite feluri de artă;- determină rolul literaturii moldovenești în context universal.	<p>Literatura artistică – artă a cuvîntului. Cuvîntul în viața omului. Literatura moldovenească – valoroasă comoară națională și școală a vieții. Cartea în viața omului.</p>	<p>бесіда про художню літературу як мистецтво слова, відповідні теоретико- та історико-літературні поняття; дискусія про місце художньої літератури, зокрема молдовської літератури, книги в житті сучасної людини; виразне читання художніх текстів; ознайомлення з підручником, його складниками; екскурсія шкільною бібліотекою.</p>
КАЗКИ НАРОДІВ СВІТУ		
<p>Елевul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none">- cunoaște diverse specii ale folclorului calendaristic, noțiuni generale despre colindă, plugușor, sorcovă;- citește expresiv și analizează conținutul cîntecelor folclorice;- vorbește despre importanța obiceiurilor de iarnă în viața moldovenilor;- povestește despre participarea personală la aceste sărbători;- efectuează un proiect de prezentare a sărbătorilor esențiale, așa cum se manifestă la diferite popoare;- realizează o miniculegere de folclor local;- manifestă un comportament empatic	<p>Усна народна творчість. Жанри усної народної творчості: загадки, прислів'я, приказки, пісні, казки.</p> <p>Календарний фольклор. Folclorul calendaristic: colinde, plugușorul, sorcova, steaua, semănatul, malanca.</p> <p>Teoria literaturii. Colinda, plugușorul, sorcova (noțiuni).</p> <p>Lectură individuală. Colinde: “Ștefan cel Mare”, “Cerbul vînat”, “Leagăn de mătase”, “Florile dalbe”.</p>	<p>бесіда, спрямована на актуалізацію раніше набутих знань фольклорних творів; наведення прикладів улюблених фольклорних казок; виразне читання діалогів і монологів з казок, визначення особливостей казкового стилю;</p>

<p>cultural și intercultural.</p> <p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște noțiunile: proverb, zicătoare, ghicitoare, snoavă; - determină structura logică și artistică a ghicitorilor; - face asemănări și deosebiri între proverbe și zicători - citește expresiv, rational conținutul proverbelor, zicătorilor, ghicitorilor; - determină tematica proverbelor, zicătorilor, ghicitorilor; - demonstrează zugerăvirea înțelepciunii populare, a spiritului de observație, a ficțiunii createoare a poporului în ghicitori, proverbe, zicători; - cunoaște proverbe, zicători, ghicitori; - selectează din diferite izvoare proverbe, zicători, ghicitori; - alcătuiește ghicitori; - definește rolul proverbelor, snoavelor în viața de toate zilele; - alcătuiește un poster cu proverbele cunoscute din zona de baștină; - comentează un proverb, făcând referiri la situații de viață cunoscute; - se situează în rolul personajelor unor snoave; - transformă secvența dialogată în monologată și invers. 	<p><u>Прислів'я, приказки, загадки.</u></p> <p><u>Proverbe, zicători, ghicitori.</u></p> <p>Structura logică și artistică a ghicitorilor. Clasificarea tematică. Caracteristici specifice proverbelor și zicătorilor: laconismul, unitatea sensului propriu și al celui figurat. Clasificarea tematică. Citirea expresivă a proverbelor, zicătorilor, ghicitorilor. Pauza logică.</p> <p><u>Анекдот</u></p> <p><u>Snoava</u></p> <p>Elementul comic al snoavei. Personajele snoavei. Rolul educativ al snoavelor. Snoave despre Păcală și Tîndală.</p> <p>Teoria literaturii. Ghicitoare. Proverbe și zicători. Snoava (noțiuni). Poanta.</p> <p>Lectură individuală. Ghicitori. „Proverbe și zicători”. Snoave.</p> <p>Paralelism literar. Zugerăvirea înțelepciunii populare, a spiritului de observație, a ficțiunii createoare a poporului în ghicitori, proverbe și zicători ale altor popoare. Eroii snoavelor altor popoare.</p> <p>Analogii în artă. Arta plastică. Nikitin L. S. Ilustrații pentru cartea „Proverbe ucrainene”.</p>	<p>переказ змісту фольклорних казок; створення малюнків за сюжетом казки; визначення типів казок, особливостей побудови сюжетів і мови; з'ясування відмінностей між народною та літературною казками; наведення відповідних прикладів з прочитаних казок; обговорення сюжету, героїв, мови фольклорних казок; формулювання висновків щодо повчального змісту казок; обґрунтоване визначення передбачених літературознавчих понять; виокремлення «мандрівних сюжетів» у казках; створення словесних ілюстрацій до сюжетів казок; порівняння сюжетів, героїв художніх казок та мультиплікаційних фільмів, знятих за казками; створення театральної сценки</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște subiectul și personajele poveștii; - deosebește noțiunile despre povestea populară; - înțelege structura poveștii populare; - identifică elemente reale și fantastice; - citește expresiv fragmente din poveste; - povestește conținutul; - determină personajele principale și secundare; - înțelege noțiunile de folclor, hiperbolă; - răspunde la întrebări asupra textului; - își expune părerea despre subiectul poveștii; - face analogii cu viața; - își exprimă părerea despre personajele poveștii; - face aprecieri asupra faptelor 	<p><u>Молдовські народні казки.</u></p> <p><u>Povești populare.</u></p> <p>„Făt-Frumos și Peana Cosînzeana”</p> <p>Particularitățile subiectului. Elemente reale și fantastice în poveste. Personajele principale. Citirea expresivă a poveștii. Accentul logic și intonația.</p> <p>Teoria literaturii. Creația populară orală. Povestea populară. Elementele reale și cele fantastice. Hiperbola (noțiuni).</p> <p>Lectură individuală. Povestea populară “Fata ciobanului cea înțeleaptă”.</p> <p>Paralelism literar. Subiecte similare, victoria binelui asupra răului, idealuri</p>	<p>переказ змісту фольклорних казок; створення малюнків за сюжетом казки; визначення типів казок, особливостей побудови сюжетів і мови; з'ясування відмінностей між народною та літературною казками; наведення відповідних прикладів з прочитаних казок; обговорення сюжету, героїв, мови фольклорних казок; формулювання висновків щодо повчального змісту казок; обґрунтоване визначення передбачених літературознавчих понять; виокремлення «мандрівних сюжетів» у казках; створення словесних ілюстрацій до сюжетів казок; порівняння сюжетів, героїв художніх казок та мультиплікаційних фільмів, знятих за казками; створення театральної сценки</p>

<p>personajelor din poveste.</p>	<p>general-umane în povești populare al lumii.</p> <p>Analogii în artă. Arta plastică. Merega E. N. Ilustrații la “Povești moldo-venești”.</p> <p>Muzică. E. Lazarev, opera “Dragonul”.</p>	<p>за мотивами казок; складання простого плану казки; письмова характеристика героїв різних казок; аналіз письмових робіт з погляду їхнього оформлення згідно з усталеними мовними нормами.</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aprofundează noțiunea despre povestea populară; - descoperă elementele reale și cele fantastice; conținutul poveștii (la alegere); eroii; varietatea tematică; - compară conținutul poveștii citite cu poveștile moldovenești; - citește, povestește cele citite; - caracterizează eroii; - construiește planul simplu; - discută despre diferențele culturale ale diferitor popoare; - relevă într-o serie de opere literare folclorice filozofia populară vizavi de problema abordată; - manifestă comportament empatic cultural și intercultural; - apreciază faptele personajelor; - efectuează exerciții de disociere a lumii reale de cea virtuală; - interpretează unele imagini, secvențe TV; - manifestă interes față de lectură. 	<p>Казки народів світу.</p> <p>Povești populare (2 povești la alegerea profesorului).</p> <p>„Inelul fermecat” (italiană); „Preafrumoasa Vasilisa”, (rusă); „Șase frați” (franceză), „Sindbad-marinarul” (arabă). Varietatea tematică, conținutul asemănător, idealurile naționale, elementele fantastice ale poveștilor. Trăsăturile caracteristice ale acestui gen folcloric. Specificul național al poveștilor. Ilustrații, filme cu desene animate în baza conținutului poveștilor citite.</p> <p>Teoria literaturii. Povestea populară (repetare).</p> <p>Lectură individuală. „O rublă câștigată” (gruzină); „Vulpea, melcul și viespele” (franceză).</p>	
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> -cunoaște scurte date biografice despre autor; conținutul capitolelor selectate; personajele; - citește, povestește conținutul capitolelor; - caracterizează eroul central; - determină fantasticul, hiperbola; - își expune părera argumentînd alcătuiește texte în stilul personajului central; - face desene- asocieri cu subiectul poveștii. 	<p>Літературна казка</p> <p>Rudolf Erhik RASPE (1737-1794), scriitor german. „Peripețiile uimitoare ale baronului Munchausen” (capitole la alegerea profesorului). Istoriiile vesele ale lui R. E. Raspe despre baronului Munchausen. Fantasticul și exagerarea eroismului eroilor. Baronul Munchausen – eroul preferat al copiilor și al celor maturi.</p> <p>Lectură individuală. R. Raspe „Culegerea oamenilor veseli”.</p> <p>Paralelism literar. J. Swift. „Guliver în țara piticilor”.</p> <p>Analogii în artă. Arta plastică. Ilustrații de G. Dore. „Peripețiile lui Munchausen”.</p>	<p>наведення прикладів улюблених літературних казок; виразне читання діалогів і монологів з казок; переказ змісту казок; створення малюнків за сюжетом казки; визначення типів казок, особливостей побудови сюжетів і мови; з’ясування відмінностей між</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște informații biografice; - sesizează conținutul poveștii (la alegere), eroii; - citește, povestește conținutul operei; 	<p>Hans Hristian ANDERSEN (1805-1875), scriitor danez. „Crăiasa zăpezilor” sau „Privighetoarea” (o povestire la alegere).</p> <p>„Crăiasa zăpezilor”</p>	

<ul style="list-style-type: none"> - apreciază personajele; - își expune părerea argumentînd; - expune atitudinea autorului față de eroii poveștii; - construiește planul simplu al unor fragmente cu ajutorul întrebărilor puse de către profesor. 	<p>Triumful dragostei. Gretchen și Karl, peripețiile lor. Atitudinea autorului față de eroii acestei opere.</p> <p>„Privighetoarea” Frumușețea naturii, priceperea de a concepe, a respecta și a iubi.</p> <p>Teoria literaturii. Povestea cultă și povestea populară, deosebirile dintre ele (aprofundare).</p> <p>Lectură individuală. H. Andersen. „Gîștele sălbaticе”.</p> <p>Paralelism literar. V. Gauf. „Piticul Nas”; O. Wilde. „Prințul fericit”.</p>	<p>народною та літературною казками;</p> <p>наведення відповідних прикладів з прочитаних казок;</p> <p>обговорення сюжету, героїв, мови казок;</p> <p>формулювання висновків щодо повчального змісту казок;</p> <p>обґрунтоване визначення передбачених літературознавчих понять;</p> <p>виокремлення «мандрівних сюжетів» у казках;</p> <p>створення словесних ілюстрацій до сюжетів казок;</p> <p>порівняння сюжетів, героїв художніх казок та мультиплікаційних фільмів, знятих за казками;</p> <p>створення театральної сценки за мотивами казок;</p> <p>складання простого плану казки;</p> <p>письмова характеристика героїв різних казок;</p> <p>аналіз письменних робіт з погляду їхнього оформлення згідно з усталеними</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște scurte date biografice despre autori; - identifică tema; ideea poveștilor; - deosebește povestea populară de povestea cultă; - deosebește stilul individual al autorilor acestor povești; - cunoaște autori vestiți – creatori ai poveștilor; - citește expresiv, logic, evidențiind practic elementele citirii expresive; - comentează un episod; - găsește hiperbola, personificarea în text; - răspunde la întrebări asupra textului; - caracterizează personajele în mod direct și în mod indirect; - caracterizează paralel personajele; - alcătuiește planul dezvoltat de idei al unei povești din propoziții enunțiative scurte sau din întrebări; - desenează drumul făcut de eroii poveștilor; - propune un final uman al poveștii lui Ion Creangă; - propune un set de reguli pentru un mod de viață sănătos al familiei moșului și a babei; - apreciază faptele personajelor și situațiile de viață în care au nimerit personajele; - face ilustrații la temă; - înțelege rolul lecturii pentru dezvoltarea personal. 	<p><u>Літературна обробка народних казок.</u></p> <p><u>Povești culte</u></p> <p>Mihai EMINESCU “Făt-Frumos din lacrimă” (fragment). Tema și ideea basmului. Moduri de expunere: narațiunea. Surse emotive și moral-etice.</p> <p>Teoria literaturii. Povestea cultă. Deosebirea dintre povestea cultă și cea populară. Nara-țiunea.</p> <p>ION CREANGĂ “Fata babei și fata moșneagului” Textul narativ. Autor. Narator. Personaj. Particularități specifice naționale ale poveștii (obiecte de uz casnic, tradiții și sărbători, proverbe și expresii populare).</p> <p>Teoria literaturii. Personajul literar. Caracterizarea personajului literar. Personificarea.</p> <p>Lectură individuală. M. Eminescu. “Crăiasa lumii”; “Călin Nebunul”; I. Creangă. “Povestea porcului”.</p> <p>Paralelism literar. R. Lungu. “Casa cu povești”; Iul. Hașdeu. “Prințesa Fluture”.</p> <p>Analogii în artă. Muzică. Z. Tcacici. Operele muzicale “Capra cu trei iezi” (după povestea lui I. Creangă); “Andrieș” (după basmul lui Em. Bucov).</p>	<p>повчального змісту казок;</p> <p>обґрунтоване визначення передбачених літературознавчих понять;</p> <p>виокремлення «мандрівних сюжетів» у казках;</p> <p>створення словесних ілюстрацій до сюжетів казок;</p> <p>порівняння сюжетів, героїв художніх казок та мультиплікаційних фільмів, знятих за казками;</p> <p>створення театральної сценки за мотивами казок;</p> <p>складання простого плану казки;</p> <p>письмова характеристика героїв різних казок;</p> <p>аналіз письменних робіт з погляду їхнього оформлення згідно з усталеними</p>

		мовними нормами.
ПРИРОДА І ЛЮДИНА		
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște scurte date biografice despre poet; operele lui; - sesizează valorile estetice ale operei emines- ciene; - descoperă în text epitete; - descrie oral pădurea; - citește și recită expresiv poezia; - identifică ideile principale după citirea globală a unui text; - analizează elementele de compoziție a poeziei; - argumentează răspunsurile la întrebări; - alcătuiește o prezentare cu utilizarea calculatorului la tema: «Pădurea în orice anotimp al anului»; - memorizează poezia; - participă la proiectul ecologic cu genericul: Ocrotiți pădurea! 	<p>Mihai EMINESCU “Freamăt de codru”.</p> <p>Textul în versuri. Versificația. Versul și strofa. Rima. Figuri de stil. Modul de expunere. Descrierea în versuri. Exprimarea afinității spirituale a eroului liric cu natura, a nostalgiei după anii copilăriei.</p> <p>Teoria literaturii. Descrierea în versuri. Imaginea artistică. Epitetul.</p> <p>Lectură individuală. V. Eminescu „O, rămii”, „Fiind băiet păduri cutreieram”.</p>	<p>виразне читання віршів;</p> <p>визначення теми та ідеї творів, символічного значення назви творів;</p> <p>створення малюнків до почутих віршів з коментуванням власних емоцій;</p> <p>проведення паралелей між змістом віршів та власним сприйняттям природи;</p> <p>аналіз особливостей композиції та мови опрацьованих ліричних творів;</p> <p>опрацювання передбачених літературознавчих понять;</p> <p>виявлення засобів художньої виразності;</p> <p>обґрунтування актуальності порушених у віршах проблем.</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște scurte date biografice despre autor; denumirea operelor; - identifică mijloacele poetice prin care sînt create tablourile toamnei, iernii; - folosește elemente de descriere în comunicarea orală și scrisă; - citește expresiv pastelurile; - determină funcția mijloacelor artistice; - face o relatare despre activitatea oamenilor, copiilor în diferite anotimpuri; - realizează o reclamă turistică cu imagini ale locurilor natale și argumente în favoarea vizitării acestor locuri; - folosește elemente de descriere în comunicarea orală și scrisă; - memorizează și recită un pastel la alegere; - Compoziție școlară . Descrierea unui peisaj. 	<p>Vasile ALECSANDRI “Pasteluri” (o operă la alegere) “Sfîrșit de toamnă”.</p> <p>Tabloul poetic al toamnei. Funcția epitetelor. Efectul poetic.</p> <p>“Iarna”</p> <p>Pastelul – “o simfonie în alb”.</p> <p>Mijloacele poetice prin care e creat în poezie tabloul iernii.</p> <p>Aprofundarea cunoștințelor asupra citirii expresive.</p> <p>Teoria literaturii. Pastelul. Descrierea în versuri. Comparația.</p> <p>Lectură individuală. V. Alecsandri. “Dimineața”, “Concertul în luncă”, “Oaspeții primăverii”.</p> <p>Paralelism literar. N. Josu. “Vine iarna”; S. Vangheli. “Hora albă”.</p> <p>Analogii în artă. Arta plastică. A. Novikov. Tablourile “Peisajul copilăriei mele”; “Primăvara”, “Recolta” de E. Rotaru.</p>	
СВІТ ДИТИНСТВА		
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște scurte date biografice despre autor, operele sale; - distinge subiectul și personajele fragmentului; - identifică noțiunile generale despre comic în opera literară; - caracterizează personajele centrale; - determină rolul situațiilor comice; 	<p>Ion CREANGĂ “Pupăza din tei”</p> <p>Subiectul și personajele. Rolul situațiilor comice în redarea universului intim al personajului principal. Carac- teristici ale stilului oral.</p> <p>Citirea expresivă a dialogurilor.</p> <p>Teoria literaturii. Comicul. Umorul.</p> <p>Lectură individuală. I. Creangă.</p>	<p>усний переказ сюжету творів;</p> <p>формулюванням теми та ідеї творів;</p> <p>дискусія щодо порушених у творах проблем;</p> <p>пошук портрету літературного</p>

<ul style="list-style-type: none"> - evidențiază caracteristici ale stilului oral; - citește expresiv; - construiește planul simplu al operei; - înscenează un joc de rol – Nică la iarmaroc – redarea trăirilor emotive ale eroului; - comentează rolul expresiilor populare în text; - desenează o imagine artistică din text; - asociază o melodie unor episoade din text; - apreciază faptele personajelor în text și face pronosticul activității eroului principal; - argumentează opinia proprie referitor la faptele personajelor. 	<p>“Amintiri din copilărie” (cap. I). Paralelism literar. S. Vangheli. “Bunelul”. Analogii în artă. Arta plastică. A. Novikov. “Amintiri despre mama”; M. Grecu. “Copilăria”. Muzică. Z.Tcaci.Cantata “Orașul, copiii, soarele”.</p>	<p>персонажа у творі; обговорення героїв, їх характерів, вчинків; усне висловлення щодо власних вражень від прочитаних творів, проведення інтерв’ю з літературним персонажем; опрацювання передбачених літературознавчих понять; наведення прикладів використання гумору у творах, пояснення його художньої ролі; порівняння образів, складання порівняльної таблиці; написання листа головному герою; створення письмового відгуку про опрацьований художній твір; аналіз письмових робіт.</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște scurte date biografice despre autor și operele lui; conținutul capitolelor învățate la lecție; eroii principali și secundari; - caracterizează eroii reieșind din comportarea și faptele lor, din relațiile cu alte personaje; - determină ideea operei; - construiește planul simplu al unui fragment; - descoperă motivul comportării eroilor; - apreciază atitudinea autorului față de eroii săi; - determină indicii comici în opera; - aduce exemple de situații comice în roman; - își argumentează părerea. 	<p>Mark TWAIN (Samuel Lengghor KLEMENS) (1835-1910), prozator american. “Aventurile lui Tom Soier” Viața orașelului și peripețiile prietenilor. Cutezanța, ingeniozitatea, fidelitatea prieteniei. Lumea copilăriei în operă. Trăsăturile de caracter ale lui Tom care se dezvăluie în relațiile cu prietenii. Tom și mătușa sa. Lectură individuală. M. Twain “Prinț și cerșetor”. Paralelism literar. L. A. Businar “Căpitanul Sorvigolova”.</p>	<p>наведення прикладів використання гумору у творах, пояснення його художньої ролі; порівняння образів, складання порівняльної таблиці; написання листа головному герою; створення письмового відгуку про опрацьований художній твір; аналіз письмових робіт.</p>
ЛИТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ		
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște scurte date biografice despre autor și poeziile sale; - sesizează semnificația titlului poeziei “Baștina”; - citește expresiv poezia, determină ideea; - vorbește despre valorile etice ale operei; - își argumentează părerea; - memorizează și recită poezia; - culege și prezintă legende despre locul de baștină; - alcătuiește un set de citate, proverbe despre patrie; - organizează un fotocoloraj «Satul meu 	<p><u>Literatura plaiului natal</u></p> <p>Pavel BOȚU “Baștina” Semnificația titlului. Valori etice ale poeziei. Dragostea poetului față de locurile natale. Citirea expresivă a poeziei. Teoria literaturii. Rima (noțiuni). Opera literară în versuri. Lectură individuală. P. Boțu. “Mamele noastre”; “Uneori, mamă”; “Iartă-mă mamă”; “Alma mater”. Analogii în artă. Arta plastică. E.Romanescu. “Pămînt moldav”, “Pămîntul nostru”.</p>	<p>виразне читання пропозованих творів; декламування творів; розгорнуті відповіді на запитання до почутих художніх творів; визначення теми, ідеї ліричних творів;</p>

<p>în obiectivul aparatului de fotografiat);</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezentare la proiector «Oameni celebri ai satului»; - manifestă interes față de lectură și de cunoaștere a valorilor culturale ale plaiului natal; - memorizează și recită poezia. 		<p>знаходження у текстах засобів художньої виразності (метафор, порівнянь, епітетів, антитез тощо), з'ясування їх ролі; визначення цінності творів рідного краю для збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду; дискусія стосовно значення рідної мови у житті людини; опрацювання передбачених літературознавчих понять; створення письмового відгуку про опрацьований художній твір; створення медіапродукту «Моє село»;</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște scurte date biografice despre autor, operele lui pentru copii; - parcurge subiectul nuvelei; - evidențiază elementele subiectului operei literare; - cunoaște conținutul fragmentului; eroii, detaliul artistic, narațiunea (noțiuni); - citește, povestește conținutul fragmentului; - caracterizează eroii; - determină procedeele de caracterizare a eroilor; - scrie o scrisoare lui Trofimaș; - înțelege în ce constă semnificația titlului și a finalului povestirii; - construiește planul desfășurat al textului din citate; - vorbește despre sursele emotiv-estetice ale fragmentului; - interpretează elementele definitorii ale comportamentului personajelor, folosind argumente multiple; - identifică ideile principale după citirea globală a unui text; - relatează întâmplări folosind mima, pantomime. 	<p>Ion DRUȚĂ “Vânătorii de rațe” Subiectul nuvelei. Conflictul în opera epică. Valori etice ale personajelor. Semnificațiile finalului.</p> <p>Teoria literaturii. Subiectul. Elementele subiectului. Corelația timpului și acțiunilor în operă.</p> <p>Paralelism literar. I. Druță. “Balada celor cinci motănași”.</p> <p>“Trofimaș” Procedee de caracterizare a universului intim al personajului principal: detaliul artistic, narațiunea, dialogul, limbajul specific copiilor. Sursele emotiv-estetice ale operei. Îmbinarea elementelor comice și dramatice. Contextul social-istoric. Citirea expresivă a dialogurilor.</p> <p>Teoria literaturii. Detaliul artistic. Narațiunea.</p> <p>Lectură individuală: S. Vanghelei “Frizerul”.</p> <p>Paralelism literar. A. Golovko. “Pilipko”; T. Șevcenko. “Aveam vreo 13 ani”; A. Teslenko. “Școlarul”.</p> <p>Analogii în artă. Arta plastică. V. Ciobanu. “Ciobănașul”.</p>	<p>створення письмового відгуку про опрацьований художній твір; створення медіапродукту «Моє село»;</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște scurte date biografice despre autor, operele sale; - determină structura artistică a poeziei; noțiuni generale despre eroul liric; - citește expresiv poezia, evidențiind practic elementele citirii expresive; - determină mijloacele de comunicare a mesajului operei; - își expune părerea argumentând; - își exprimă argumentat atitudinea față de problematica și mesajul operei studiate; - manifestă interes față de lectură; - memorizează și recită poezia. 	<p>Vasile ROMANCIUC “În limba păcii” Imagini sugestive, structura artistică a poeziei, semnificația titlului – mijloc de comunicare a mesajului operei.</p> <p>Teoria literaturii. Eroul liric.</p> <p>Lectură individuală. V. Romanciuc. “Sfinta pace”.</p> <p>Paralelism literar. A. Lupan. “Cetatea păcii”; Gr. Vieru. “Pace”; P. Mihnea. “Hulubul păcii»; D. Matcovschi. “Mama”.</p>	<p>написання власних творів про рідні місця; аналіз письмових робіт з погляду їхнього оформлення згідно з усталеними мовними нормами.</p>

Pentru memorizare:

Proverbe și zicători.

M. Eminescu. "Freamăt de codru".

V. Alecsandri. (un pastel la alegere)

P. Boțu. "Baștina".

V. Romanciuc. "În limba păcii".

6 клас

(рекомендована кількість годин: 2 години на тиждень, 72 години на рік)

Clasa a 6-a

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
<i>ВСТУП</i>		
<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає шляхи, засоби відображення життя в літературі; - виявляє інтерес та бажання читати літературні твори. - описує типовими фразами власні читацькі вподобання, наводячи приклади прочитаних художніх текстів; - називає імена і прізвища відомих українських, молдовських та зарубіжних письменників; - ефективно використовує з допомогою вчителя чи інших осіб інформаційні ресурси (бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів. 	<p><u>Introducere.</u></p> <p>Художня література як вид мистецтва. Художній образ. Відображення людини в молдовській художній літературі.</p> <p>Теорія літератури. Поняття «художній образ», «традиційні образи».</p>	<p>бесіда про художню літературу як мистецтво слова, розмаїття національних літературних традицій та роль художньої літератури в пізнанні дійсності; порівняння літературного образу з образами інших видів мистецтва; складання тез до опрацьованого навчального матеріалу.</p>
<i>МІФИ НАРОДІВ СВІТУ</i>		
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - explică cauzele apariției elementelor comune în miturile diferitor popoare; - cunoaște noțiunile teoretice de mit; conținutul și eroii miturilor studiate; - determină asemănările și deosebirile dintre mit, legendă, 	<p><u>Міфи стародавньої Греції, Індії, Скандинавії.</u></p> <p><u>Miturile Greciei Antice.</u> "Dedal și Icar", "Faptele lui Heracle" (la alegerea profesorului).</p> <p><u>Miturile vechii Indii.</u> "Facerea lumii și a nopții" sau <u>Miturile scandinave.</u> "Călătoria lui Thori în Utgard".</p>	<p>виразне читання міфів; відтворення змісту почутих міфів; пошук додаткової науково-популярної інформації до міфів у Інтернет-мережі;</p>

<p>poveste;</p> <ul style="list-style-type: none"> - exprimă atitudinea personală față de eroii miturilor, argumentînd punctul personal de vedere; - interpretează unele imagini, secvențe TV; - analizează unele modele promovate în literatură și în alte arte (pictură, film, teatru arhitectură). 	<p>Zei și oamenii în mituri și legende. Interpretarea în mituri a credinței, percepției, filozofiei timpului.</p> <p>Teoria literaturii. Miturile (noțiuni). Lectură individuală. Miturile slave. Paralelism literar. “Demetra și Persefona”.</p>	<p>опрацювання передбачених літературознавчих понять;</p> <p>роз’яснення впливу давньогрецької міфології на європейську культуру;</p> <p>обговорення сюжетів, героїв міфів;</p> <p>розгляд особливостей побудови міфів; опрацювання таблиць, схем, які систематизують інформацію про тематичні групи міфів;</p> <p>роз’яснення відмінностей між казкою та міфом; перегляд екранізацій та мультфільмів; написання відгуку.</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște date biografice despre autor, conținutul cîntului IX; mitul formării Greciei; noțiunile de teorie literară; - determină tropii; - își exprimă atitudinea față de cele descrise, relatate în poem; - argumentează punctul său de vedere cu exemple și citate din text. 	<p>HOMER, poet al Greciei Antice. “Odiseea” (cîntul IX). Homer – poet legendar al grecilor, căruia tradiția antică îi prescria crearea poemelor epice “Iliada” și “Odiseia”. Baza subiectului - formarea mitologică și istorică a Greciei Antice. Călătoriile și uimitoarele peripeții ale viteazului Odiseu. Deșteptăciunea, ingeniozitatea; particularitățile descrierii faptelor și eroilor (hiperbola, repetiția, epitete).</p> <p>Teoria literaturii. Genul epic. Poemul epic. Hiperbola. Paralelism literar. G. Longfello. “Cîntul lui Gaiavat”.</p>	<p>опрацювання сюжетів, героїв міфів;</p> <p>розгляд особливостей побудови міфів; опрацювання таблиць, схем, які систематизують інформацію про тематичні групи міфів;</p> <p>роз’яснення відмінностей між казкою та міфом; перегляд екранізацій та мультфільмів; написання відгуку.</p>

ІСТОРИЧНЕ МИНУЛЕ МОЛДОВСЬКОГО НАРОДУ

<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște scurte date biografice despre autori și operele lor; - sesizează rolul și locul pe care-l ocupă Ștefan cel Mare în istoria, viața poporului moldovenesc; - înțelege și întrebuițează noțiunile de teorie literară; determină felurile rimei; - sesizează legătura prezentului cu trecutul istoric; - exprimă atitudinea personală față de rolul personalității istorice; - face o prezentare a lăcașurilor sfinte înălțate de Ștefan cel Mare; - manifestă interes față de lectură și de cunoașterea valorilor naționale. 	<p><u>Tema trecutului istoric al poporului moldovenesc.</u></p> <p>Grigore URECHE “De moartea lui Ștefan-Vodă celui Bun”. Portretul literar–procedeu de exprimare a atitudinii scriitorului față de personalitatea istorică.</p> <p>Teoria literaturii. Portretul literar. Lectură individuală. I. Neculce “O samă de cuvinte” Analogii în artă. Muzică. Ș. Neaga, cantata “Ștefan cel Mare”.</p> <p>Vasile ALECSANDRI “Dragoș” Interpretarea poetică a legendei de către scriitor în scopul de a trezi dragostea față de istoria poporului moldovenesc.</p> <p>Teoria literaturii. Rima (felurile rimei). Lectură individuală. G. Ureche. “Letopisețul Țării Moldovei”. (Fragment – Legenda Moldovei). D. Cantemir. “Descrierea Moldovei”.</p>	<p>виразне коментоване читання творів;</p> <p>пояснення історичних подій та особистостей, про яких розповідається у творах;</p> <p>аналіз засобів художньої виразності;</p> <p>опрацювання передбачених літературознавчих понять;</p> <p>дискусія о ролі особистості в історії народу;</p> <p>створення медіапродукції за мотивами опрацьованих творів.</p>
--	--	---

МУДРІСТЬ БАЙКИ

<p>Eleul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none">- cunoaște scurte date biografice despre autor, denumirile citorva fabule;- caracterizează personajele; analizează fabulele și determină modalitățile de exprimare a atitudinii scriitorului față de eroii fabulei;- sesizează ideea și morala fabulei;- înțelege ce este fabula și alegoria;- își expune părerea despre zugrăvirea alegorică a eroilor, a faptelor lor;- recită o fabulă;- transformă vorbirea dialogată în vorbire monologată;- discută despre virtuți și vicii ale oamenilor;- alcătuiește fabule la diferite subiecte.	<p>Alexandru DONICI “Doi cîini” Structura fabulei. Personajele fabulei. Critica metehnelor omenești. Modalități de exprimare a atitudinii scriitorului față de personajele fabulei (ironia, sarcasmul, întrebările etorice, aluzia). Morala.</p> <p>ESOP “Lopul și mielul”, “Corbul și vulpea”, “Furnica și greierele”. Tematica fabulelor. Satirizarea defectelor de caracter. Semnificația moralei.</p> <p>Teoria literaturii. Fabula. Alegoria. Dialogul.</p> <p>Lectură individuală. A. Donici. “Lupul nazîr”.</p> <p>Paralelism literar. T. Arghezi. “Tîlharul pedepsit”; Esop. “Cei doi cîini”; I. Glibov. “Știuca”.</p> <p>Analogii în artă. Arta plastică. A. Donici. “Fabule”, ilustrate de I. Bogdesco.</p>	<p>viразне читання за ролями байок; формулювання теми та основної думки байок; дискусія щодо порушених у творах проблем; опрацювання передбачених літературознавчих понять; пояснення художньої ролі діалогів у байках; наведення прикладів уособлень та езопівської мови; аналіз структури та мови байки; порівняння байок різних авторів зі схожим сюжетом; байки та казки, байки та ілюстрації до неї, байки та мультфільми; інсценізація байки; написання есе за проблематикою опрацьованих байок; аналіз та коригування письмових робіт.</p>
---	---	---

ПРИГОДИ ТА ФАНТАСТИКА

<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none">- переказує (стисло) основні події роману;- розкриває основні теми й проблеми роману;- визначає роль описів природи у творі;- характеризує образ Джима Хокінса, порівнює його з іншими персонажами;- визначає етапи духовного зростання героя;- обстоює демократичні цінності;- висловлює власні враження, емоції, почуття, роздуми від прочитаних творів;	<p>Роберт Льюїс СТІВЕНСОН (1850–1894). «Острів скарбів». Особливості розвитку пригодницького сюжету у творі. Система образів. Моральні цінності.</p> <p>Теорія літератури. Роман (пригодницький роман).</p> <p>Індивідуальне читання. Ж. Верн «П’ятнадцятирічний капітан»</p> <p>Аналогії в мистецтві. Художній фільм, мультфільм «Острів скарбів»</p>	<p>опрацювання змісту творів; визначення теми та ідеї творів; виявлення у творах фактів та суджень; виразне читання ключових епізодів творів, визначення відомої та нової інформації щодо зображуваних звичаїв та побуту; онлайн-екскурсія музеями М. Гоголя в Україні;</p>
---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> - визначає особливості композиції творів; - знаходить у творах письменників портрети персонажів, визначає роль портретів у розкритті образів. 		<p>дискусія щодо проблематики творів; опрацювання передбачених літературознавчих понять;</p>
<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - переказує (стисло) основні події повісті; - розкриває основні теми й проблеми твору; - визначає роль описів природи у творі; - розповідає про зв'язки М. Гоголя з Україною, знає про музеї М. Гоголя в Україні; - виявляє національні традиції й звичаї, що знайшли відбиток у повісті, елементи українського фольклору у творі; - характеризує образи Оксани й Вакули. 	<p>Микола Васильович ГОГОЛЬ (1809–1852). «Ніч перед Різдом». Народні традиції та звичаї у творі. Тема кохання. Система образів. Роль фантастики в повісті. Елементи фольклору. Теорія літератури. Повість. Індивідуальне читання. Ч.Діккенс «Різдв'яна пісня в прозі». Аналогії в мистецтві. Екранізації твору М.В.Гоголя «Ніч перед Різдом»</p>	<p>визначення особливостей композиції; аналіз героїв; порівняння героїв творів з подальшим заповненням таблиці порівняльної характеристики героїв; порівняння ілюстрацій до твору та художній твір, екранізації за мотивами художнього твору та художній твір.</p>

ПОЕТИЧНЕ БАЧЕННЯ СВІТУ І СЕБЕ

<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виразно читає ліричні твори; - висловлює враження від прочитаного; - визначає тему та ідею хайку; - визначає особливості розвитку сюжету; - виявляє особливості жанру та художньої мови хайку; - знаходить у поетичних текстах художні деталі, виявляє їхню роль у розкритті картин природи, станів ліричного героя; - сприймає природу як цілісну систему, усвідомлює тісний взаємозв'язок між людиною і навколишнім середовищем; - усвідомлює специфіку розуміння краси в різних культурах на прикладі поетичних творів. 	<p>Мацуо БАСЬО (1644–1694). Хайку. Місце хайку в японській поезії. Лаконізм форми та широта художнього змісту хайку. Зображення станів природи в ліриці М. Басьо. Роль художньої деталі. Підтекст. Теорія літератури. Хайку Індивідуальне читання. М.Басьо. Хайку. Аналогії в мистецтві. Хайку та японський живопис.</p>	<p>виразне читання віршів; постановка запитань до прочитаного; визначення теми та ідеї творів, символічного значення назви творів, зв'язків з історико-культурним контекстом; створення словесних ілюстрацій до почутих віршів з коментуванням власних емоцій; визначення особливостей композиції творів; аналіз особливостей мови опрацьованих ліричних творів;</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște scurte date biografice despre autor, operele lui; - identifică funcția dialogului, a compoziției, a versificației la redarea gândurilor poetice; originea folclorică a motivului de bază al operei; - determină tema, idea; - își argumentează părerea: natura 	<p>Mihai EMINESCU “Revedere”. Funcția dialogului și a diminutivelor, a compoziției și a versificației poeziei. Originea folclorică a motivului de bază al operei. Ideea poeziei. Raportul: timp-natură în viziunea poetului. Teoria literaturii. Piciorul metric bisilabic. Lectură individuală. M. Eminescu. “Ce te legeni, codrule”, “Codrule, măria ta”.</p>	<p>аналіз особливостей мови опрацьованих ліричних творів;</p>

<p>trebuie ocrotită în numele vieții pe pământ; - citește și recită poezia.</p>	<p>Paralelism literar. G. Coșbuc. “Vestitorii primăverii”; G. Topîrceanu. “Rapsodii de toamnă”. Analogii în artă. Arta plastică. E. Romanescu. “Primăvara”.</p>	<p>аналіз душевного стану ліричного героя; онлайн-екскурсія літературними музеями; опрацювання передбачених літературознавчих понять; виявлення засобів художньої виразності; обґрунтування актуальності порушених у віршах проблем; порівняння поетичних картин з ілюстраціями до творів, різних перекладів хайку; усне висловлення щодо власних вражень від прочитаних ліричних творів; створення власних поетичних творів; аналіз та коригування письмових робіт з погляду їхнього оформлення згідно з усталеними мовними нормами.</p>
<p>Elevul/eleva: - cunoaște momentele cele mai semnificative ale biografiei scriitorului; - identifică temele, motivele, stările sufletești, caracteristicile și ipostazele eroului liric; - citește poeziile expresiv, cugetînd; - își exprimă părerea despre dragostea față de mamă, sacrificiul în numele ei, față de pământul natal; - alcătuieste o culegere de proverbe, cîntece, poezii despre mama.</p>	<p>Grigore VIERU “Mă rog de tine”, “Către fiu mama”. Rolul repetiției în evocarea elementelor eterne ale naturii. Sentimentul filial al eroului liric. Mijloace de exprimare a sentimentelor eroului liric. Teoria literaturii. Repetiția. Eroul liric. Lectură individuală. Gr. Vieru. “Mama”; “Ghicitoare fără sfirșit”. Paralelism literar. M. Benea. “Iar la tine, mamă”. Analogii în artă. Arta plastică. L. Sainciuc, ilustrații la cartea lui Gr. Vieru “Mama”. Muzică. “Mă rog de tine”, muz. D. Fusu, vers. Gr. Vieru.</p>	<p>аналіз душевного стану ліричного героя; онлайн-екскурсія літературними музеями; опрацювання передбачених літературознавчих понять; виявлення засобів художньої виразності; обґрунтування актуальності порушених у віршах проблем; порівняння поетичних картин з ілюстраціями до творів, різних перекладів хайку; усне висловлення щодо власних вражень від прочитаних ліричних творів; створення власних поетичних творів; аналіз та коригування письмових робіт з погляду їхнього оформлення згідно з усталеними мовними нормами.</p>
<p>Elevul/eleva: - cunoaște date biografice despre autor; operele lui; - determină poziția autorului în operă; valorile ei etice; elemente ale stilului publicistic; - cunoaște tema, ideea operei; - citește expresiv poezia și o recită; - evidențiază mijloacele artistice care au contribuit la realizarea ideii; - improvizează o scrisoare către părinții ce- și lasă copiii; - găsește soluții pentru a rezolva problema caselor de copii.</p>	<p>Nicolae DABIJA “Recital de poezii la o casă de copii”. Valorile etice ale poeziei. Poziția autorului. Elemente ale stilului publicistic în poezie. Citirea expresivă a dialogurilor. Teoria literaturii. Dialogul. Adresările în opera artistică. Lectură individuală. S. Vangheli. “Bunelul”. Analogii în artă. Arta plastică. A. Mudrea. “Casa de copii”.</p>	<p>аналіз душевного стану ліричного героя; онлайн-екскурсія літературними музеями; опрацювання передбачених літературознавчих понять; виявлення засобів художньої виразності; обґрунтування актуальності порушених у віршах проблем; порівняння поетичних картин з ілюстраціями до творів, різних перекладів хайку; усне висловлення щодо власних вражень від прочитаних ліричних творів; створення власних поетичних творів; аналіз та коригування письмових робіт з погляду їхнього оформлення згідно з усталеними мовними нормами.</p>
<p>Elevul/eleva: - cunoaște date biografice despre autor; operele lui; - determină poziția autorului în operă; valorile ei etice; elemente ale stilului publicistic; - cunoaște tema, ideea poeziei; - citește expresiv poezia și o recită; - evidențiază mijloacele artistice care au contribuit la realizarea ideii; - își exprimă părerea despre cele relatate de autor.</p>	<p>Gheorge CIOCOI “Comoara” Ideea poeziei: dragostea față de limba maternă – limba moldovenească. Poziția autorului. Teoria literaturii. Personificarea. Paralelism literar. G. Vieru “Graiul”; N. Costenco. “Limba moldovenească”; V. Teleucă. “O altă limbă mai frumoasă nu-i”. Analogii în artă. Arta plastică. “Limba noastră”; muz. T. Chiriac, vers. A. Mateevici; “Marii bărbați”.</p>	<p>аналіз душевного стану ліричного героя; онлайн-екскурсія літературними музеями; опрацювання передбачених літературознавчих понять; виявлення засобів художньої виразності; обґрунтування актуальності порушених у віршах проблем; порівняння поетичних картин з ілюстраціями до творів, різних перекладів хайку; усне висловлення щодо власних вражень від прочитаних ліричних творів; створення власних поетичних творів; аналіз та коригування письмових робіт з погляду їхнього оформлення згідно з усталеними мовними нормами.</p>
ДУХОВНІ ЦІННОСТІ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ.		
<p>Elevul/eleva: - cunoaște scurte date biografice despre scriitor; conținutul fragmentului, eroii; noțiuni de ironie, umor, arhaisme;</p>	<p>Ion CREANGĂ “Amintiri din copilărie” (cap. I). Tablouri emoționante din copilăria naratorului. Sentimentul dominant – dragostea eroului narator față de oamenii și</p>	<p>визначення теми, ідеї, проблематики творів, визначення</p>

<ul style="list-style-type: none"> - determină tema; ideea; - caracterizează eroii; - citește expresiv și povestește conținutul; - construiește planul simplu al fragmentului din “Amintiri”; - argumentează rolul ironiei, umorului în redarea tablourilor din copilăria naratorului; - își exprimă atitudinea față de acțiunile eroului principal; - selectează elementele de lexic (dialecte) și le asociază cu lexicul local; - discută despre rolul școlii în educația copilului; - eseu nestructurat «Satul meu de baștină». 	<p>locurile copilăriei sale. Rolul ironiei în respingerea metodelor negative de instruire și educație în școala veche.</p> <p>Teoria literaturii. Comicul de situații. Umorul. Ironia. Arhaismele.</p> <p>Lectură individuală. I. Creangă. “Amintiri din copilărie” (cap. II).</p> <p>Paralelism literar. I. Teodoreanu. “Prăva-le-Baba”; P. Mirnii. “Gerilă”; A. Lupan. “Plecarea”.</p> <p>Analogii în artă. Arta plastică. I. Bogdesco, ilustrarea “Operelor alese” ale lui I. Creangă.</p>	<p>мікротем художніх текстів;</p> <p>з’ясування функцій художніх деталей;</p> <p>словесне малювання героїв;</p> <p>читання за ролями;</p> <p>вибірковий переказ;</p> <p>аналіз героїв та їх взаємин з іншими персонажами;</p> <p>простеження змін душевного стану персонажів;</p> <p>бесіда про картину «Джоконда» Леонардо да Вінчі;</p> <p>формулювання висновків щодо утверджуваних гуманістичних цінностей;</p> <p>дискусія щодо проблематики опрацьованих творів;</p> <p>пояснення впливу прочитаних творів на формування власних моральних та естетичних цінностей;</p> <p>читацьких інтересів;</p> <p>складання докладного плану характеристики персонажу твору з подальшим написанням його розгорнутої характеристики;</p> <p>опрацювання</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște scurte date biografice despre autor și operele lui; - identifică noțiunea de teorie literară: dramatic; - caracterizează chipul mamei; - găsește mijloacele de exprimare; - dentifică ideile principale după citirea globală a unui text; - își expune părerea despre cele aflate din conținutul operei; - evidențiază valorile etice, morale ale operei. 	<p>Spiridon VANGHELI “Șalul verde”. Conținutul dramatic. Chipul mamei. Mesajul etic al operei. Mijloace artistice, elemente folclorice (subiectul de bază, credința în soartă, relația om-natură). Semnificația titlului. Mimica, gesturile-modalități ale citirii expresive.</p> <p>Teoria literaturii. Dramaticul.</p> <p>Lectură individuală. Nicolae Dabija «Cît trăim».</p> <p>Analogii în artă. Muzică. “Balada bobului de grâu”, muz. I. Vornicu, vers. S. Vangheli.</p>	<p>бесіда про картину «Джоконда» Леонардо да Вінчі;</p> <p>формулювання висновків щодо утверджуваних гуманістичних цінностей;</p> <p>дискусія щодо проблематики опрацьованих творів;</p> <p>пояснення впливу прочитаних творів на формування власних моральних та естетичних цінностей;</p> <p>читацьких інтересів;</p> <p>складання докладного плану характеристики персонажу твору з подальшим написанням його розгорнутої характеристики;</p> <p>опрацювання</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște date biografice despre scriitor; conținutul operei; personajele; - identifică tema; ideea; - explică umanismul operei; - caracterizează eroii povestirii; - își exprimă părerea despre faptele relatate în operă. 	<p>Jack LONDON (Djon GRIFFIT) (1876–1916), scriitor american. “Dragoste de viață”. Stăpînirea de sine, tendința spre viață a eroilor, bărbăția lor în confruntarea cu încercările grele ale naturii.</p> <p>Lectură individuală. J. London. “Colț Alb”.</p>	<p>пояснення впливу прочитаних творів на формування власних моральних та естетичних цінностей;</p> <p>читацьких інтересів;</p> <p>складання докладного плану характеристики персонажу твору з подальшим написанням його розгорнутої характеристики;</p> <p>опрацювання</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște scurte date biografice despre autor; conținutul povestirii citite; - apreciază tema; ideea operei; - caracterizează personajele povestirii; - caracterizează eroii; - își exprimă argumentat părerea despre problemele oglindite în operă. 	<p>Ray Douglas BRADBURY (1920-2012), scriitor american, maestru creator de romane și povestiri fantastice. “Zîmbetul”. Umanismul în povestirile lui Bradbury, oglindirea problemelor morale acute sociale, spirituale.</p> <p>Tema omenirii ce și-a pierdut valorile spirituale în goană după avuție. Copilul și vîrstniciei. Durere și speranță.</p> <p>Lectură individuală. R. Bradbury. “Dimineața verde”, “Vacanța”.</p>	<p>опрацювання</p>

		<p>передбачених літературознавчих понять; порівняння героїв твору; порівняння художнього твору та екранізації за твором; написання твору про духовні цінності людського життя.</p>
ЛІЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ		
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște scurte date biografice despre autor, operele lui; - înțelege semnificația titlului; - sesizează conținutul prozei; - povestește conținutul textului; - concretizează modalitatea de redare a valorilor umane; - își exprimă argumentat părerea față de acțiunile eroilor. 	<p>Alexei MARINAT “Sărituri fără prăjină”. Comicul de limbaj, de situație. Critica aspectelor de viață ale satului. Teoria literaturii. Proza umoristică. Lectură individuală. A. Marinat. “Drob de sare”, Pavel Boțu «Glasuri». Paralelism literar. A. Vlăhuță. “1905”. Analogii în arta plastică. B. Obuh. “Eliberare”.</p>	<p>viразне читання уривків творів; визначення теми, ідеї, проблематики творів; з'ясування особливостей композиції творів; знаходження засобів художньої виразності, з'ясування їх ролі; визначення цінності творів рідного краю для збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду; створення графічного маршруту мурашки; дискусія стосовно взаємозв'язків рідної та державної мов; опрацювання передбачених літературознавчих понять; створення медіапродукту «Мої односільці»; написання творів про рідні місця.</p>
<p>Elevul/eleva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoaște date biografice despre autor, operele lui; conținutul operei, eroii; noțiunile de teorie literară; - determină tema; ideea; - citește chibzuit, povestește conținutul; - explică funcția elementelor compoziționale în extinderea ideii operei; - alcătuiește în mod grafic itinerarul furnicii; - asociază acțiunile furnicii cu alte personaje din literatură și din viața oamenilor; - își exprimă părerea despre faptele descrise în operă. 	<p>Ion DRUȚĂ “Povestea furnicii” Valori etice și conceptuale ale operei. Sensul alegoric al nuvelei. Funcția elementelor compoziționale în dezvoltarea ideii operei. Teoria literaturii. Tema și ideea operei literare. Lectură individuală. I. Druță. “Badea Cireș”. Paralelism literar. E. Gîrleanu. “Călătoare”; R. Lungu “Floarea cerului”; B. Istru. “Laudă mîinilor”.</p>	<p>viразне читання уривків творів; визначення теми, ідеї, проблематики творів; з'ясування особливостей композиції творів; знаходження засобів художньої виразності, з'ясування їх ролі; визначення цінності творів рідного краю для збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду; створення графічного маршруту мурашки; дискусія стосовно взаємозв'язків рідної та державної мов; опрацювання передбачених літературознавчих понять; створення медіапродукту «Мої односільці»; написання творів про рідні місця.</p>

Pentru memorizare:

М.Басьо. Хайку.

М. Eminescu. “Revedere”.

A. Donici. "Doi cîini".

S. Vangheli. "Șalul verde" (fragment). Gr. Vieru. „Mă rog de tine”.

G. Ciocoi. „Comoara”.

Карайван Наталія Іванівна – методист комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»;

Галупа Наталія Іванівна – вчитель молдовської мови та літератури Крутоярівської гімназії Старокозацької сільської ради Білгород-Дністровського району Одеської області;

Лунгу Наталя Федорівна – вчитель молдовської мови та літератури Приозерненського закладу загальної середньої освіти Суворовської селищної ради Ізмаїльського району Одеської області.